

# “Déu ho ha volgut”

Des de fa milers d'anys, la Terra Promesa és l'escenari de lluites sagnants. Els conqueridors de l'antiguitat hi lluitaren pel domini del món; jueus, cristians i musulmans es mataren els uns als altres per tal de poder ofrenar la Ciutat Santa de Jerusalem com a trofeu al seu déu. La guerra entre israelians i palestins és, tan sols, l'exemple més recent del vessament de sang.



Espectacular imatge nocturna de l'esplanada del Temple i la nova ciutat jueva de Jerusalem.

**A**l cafè Vienès, el sionista Theodor Herzl, de Budapest, no hi volia renunciar ni que estigués al seu llunyà paradís. El seu ideal d'una futura llar nacional per als jueus, que Herzl descrigué el 1902 a la seua visionària novel·la *Vella Terra Nova*, prometia un paradís a Palestina: els jueus i els àrabs hi conviuen en pau i gaudeixen dels avenços de la cultura europea, incloent-hi els internats anglesos i la gran òpera francesa.

La llum i la claredat d'idees dominen a l'imperi de la pau: de les palmeres pen-gen "fanals elèctrics com grans fruits de vidre", les dones frueixen ja del dret al vot, i la religió, factor d'identitat del poble jueu, quedava bandejada al turó on són els temples, a Jerusalem; allí, cadascú podria pregar com volguera, projectava l'autor vienès. I si els àrabs no volen renunciar a la seua mesquita, doncs tant se val. Herzl escriu: "Farem de Jerusalem una terra no subjecta a cap jurisdicció, una ciutat que no serà de ningú i serà de tots, el lloc sagrat que compartiran tots els creients. El gran condomini de la cultura i la moralitat."

Era una utopia esbossada a la diàspora jueva, un bell somni que deixava de banda la història real de la Terra Promesa. I és que la realitat d'aquesta regió mediterrània compresa entre els cedres del Líban i les gorges del desert de Nègueb és, de fet, ben diferent; aquell país en què, segons la promissió divina, havia de brollar "llet i mel" s'ha revelat, en el decurs dels mil·lennis, com una vall de llàgrimes.

En l'antiguitat fèrtil regió a la ribera del Jordà ha estat sempre a la perifèria de poderosos imperis. Per fer-se amos d'aquesta terra van lluitar hitites i egip-



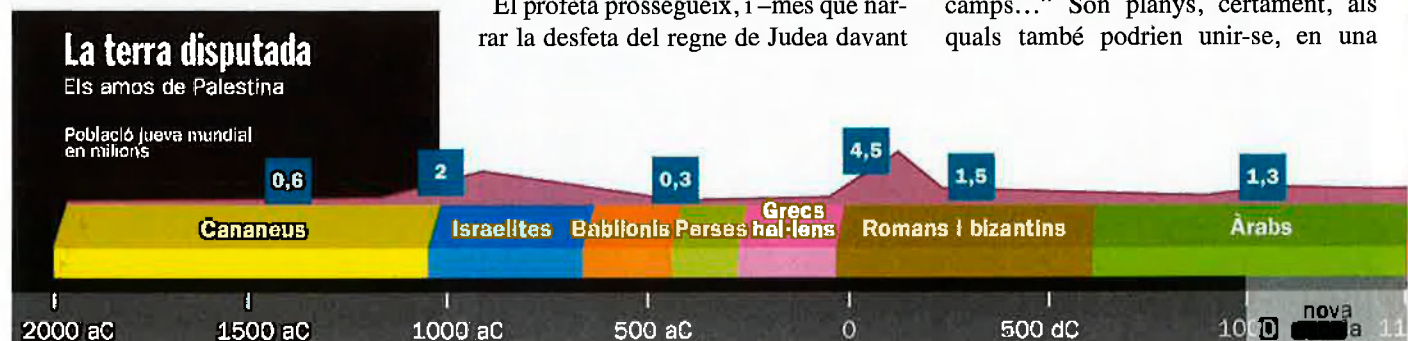
cis; els assiris, els babilonis i els perses conqueriren aquest territori, el nucli del qual té si fa no fa l'extensió del País Valencià; Alexandre, d'una altra banda, la incorporà al seu vast imperi; la llunyana Roma hi envià legats imperials com ara Ponç Pilat, hi seguiren governadors bizantins i àrabs. Els croats de l'Europa Occidental també van conquerir el país en què nasqué la seua religió, una terra que després llanguirà en la foscor d'una remota província otomana, abans de tornar a nàixer amb el nom d'Israel.

La disputada terra ha servit de camp de batalla a una guerra que, com una plaga bíblica, ha assotat el país una i altra vegada. Ben cert, els profetes de l'Antic Testament, com ací Jeremies, no eren els únics a lamentar tanta basarda: "Oh! Per què hom ens ha causat tanta violència? Per què hem caigut en la ignomínia?"

El profeta prossegueix, i –més que nar-rar la desfeta del regne de Judea davant

## El país on havia de brollar "llet i mel" s'ha revelat com una vall de llàgrimes

els exèrcits del sobirà babiloni Nabucodonosor II l'any 587 abans de Crist—sembla, més aviat, descriure com el cap palestí Iàsser Arafat s'hi queixa de la seua apocalipsi personal a la Ramallah ocupada d'avui: "La mort puja per les finestres, entra als nostres palaus; extermina pels carrers els infants i els joves per les places." "I tu, de part meua, repeteix el que dic jo, el Senyor: Queden estesos els cadàvers com fems sobre els camps..." Són planys, certament, als quals també podrien unir-se, en una





A l'esquerra, marxa dels israelites per la mar Roja. Al mig, tancs israelians a Ramal·lah. I, dalt, dones musulmanes preguen davant la mesquita de la Roca. Poques passes separen els llocs sagrats de les tres religions monoteistes.

## Aldous Huxley va descriure Terra Santa com "l'escorxador de les religions"

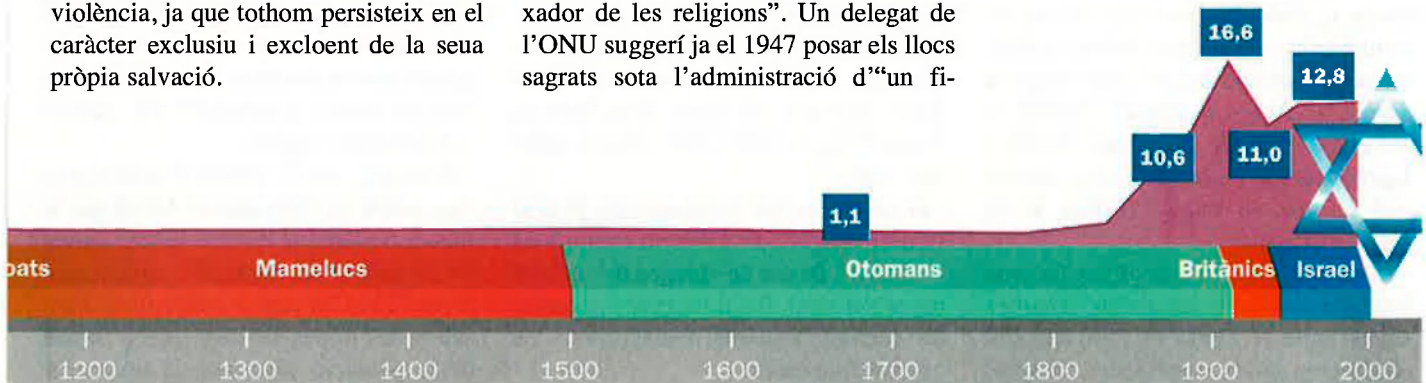
sola veu, les víctimes jueves del terror. A més, s'hi afegeix que el país, com si no en tinguera ja prou, amb el seu destí com a joguina de les potències mundials, també ha de dur la feixuga càrrega de la història de la salvació de les tres grans religions monoteistes. Els jueus, els cristians i els musulmans hi conreen les arrels de la seua fe, cosa que confereix al conflicte certa acritud i bastant violència, ja que tothom persisteix en el caràcter exclusiu i excloent de la seua pròpia salvació.

Ací, a Jerusalem, el rei David va forçar les diferents tribus d'Israel a unir-se en un regne. Només unes quantes passes separen el pretès sepulcre de David de la casa en què, als ulls dels cristians, Jesús, el fundador de la seua religió, celebrà la Santa Cena. I des d'allí tan sols hi ha alguns centenars de metres en línia recta fins al turó que, anomenat entre els àrabs al-Haram al-Sharif, és al bell mig de la ciutat i que acull la mesquita d'Al-Aqsa i la de la Roca; des d'aquest puig, si parem esment en la tradició islàmica, el profeta Mahoma amb del seu cavall s'enlairà vers el cel. De llavors ençà els musulmans anomenem Jerusalem Al-Quds, la Sagrada.

Tanta devoció no els ha servit de res, ni a la ciutat ni al país. L'escriptor britànic Aldous Huxley va descriure l'etern xoc de fidels a Terra Santa com a "l'escorxador de les religions". Un delegat de l'ONU suggerí ja el 1947 posar els llocs sagrats sota l'administració d'"un fi-

lòsof ateu filàntrop", si no és que n'hauria de confiar la sobirania directament al bon Déu, com proposà el patriarca Ilatí l'any 2000.

L'últim capítol d'aquesta eterna guerra va començar a la tardor del 2000 amb la intifada d'Al-Aqsa i tingué un dels seus motius en una insolent demostració de força. Un polític jueu, temerós de la popularitat d'un rival, va tenir la pensada de renovar la reivindicació dels jueus sobre la muntanya dels temples, el suara esmentat al-Haram al-Sharif; primer de tot l'home, amb la seua provocativa visita als llocs sagrats dels musulmans, va causar una nova guerra de pedres a la qual no trigaria a seguir una dramàtica escalada del vessament de sang entre jueus i palestins; un procés que obeeix a ulls clucs la fèrria llei de la revenja.



Aquest home, aleshores líder de l'oposició israeliana, és Ariel Sharon. A hores d'ara el caos d'atacs i contraatacs sense fi torna a demostrar que tots els combatents –tant jueus com cristians i musulmans– (quasi) sempre s'han regit pel principi d'"ull per ull". Per bé que els teòlegs expliquen que aquesta màxima no és pas cap crida a la revenja, als assedegats de venjança sempre els ha servit de legitimació, aquest principi. "Ací els homes odien per glorificar el seu déu" es plany la premi Nobel de literatura Selma Lagerlöf.

És un odi que també omple els ànims dels menys pietosos. De fet, ni l'ara primer ministre Sharon ni el líder palestí Arafat són considerats gaire religiosos entre els seus; el seu antagonisme, però, té lloc en un sistema referencial d'irreconciliabilitat arcaica. Hi domina la divisa que diu: qui para primer, perd. I així es va amuntegant una venjança sobre l'altra, "vida per vida, ull per ull, dent per dent, cap per cap, mà per mà, peu per peu, marca de foc per marca de foc, bony per bony, nafra per nafra", com indica el Llibre II de Moisès.

Aquesta antiquíssima història bèl·lica comença, al segon mil·lenni abans de Crist, amb el retorn dels hebreus a la seua pàtria. Aleshores els pastors nòmades deixaren darrere seu el fructífer delta del Nil a què havien emigrat els seus avantpassats. La Bíblia, entre d'altres testimoniatges, relata la marxa d'Abraham a Egipte. Per als jueus, la tornada a la terra esdevingué l'inici de la seua història com a poble, amb la mitificació de Moisès –un capitost messiànic– i la reinterpretació del retorn com una gloriosa victòria sobre els egipcis.

La pasqua jueva o *pesah*, la festa cabdal del judaisme, commemora aquest èxode i, alhora, la matança de tots els primogènits egipcis, que Jahvè va decidir perquè el seu poble elegit poguera anar-se'n. Va ser la primera matadissa del *pesah*: "Es féu una gran cridòria a Egipte, perquè no hi havia cap casa en què no fos un mort." (Llibre II de Moisès 12.30)

Així que els nouvinguts es van fer prou forts per conquerir les ciutats canaees veïnes entre el 1200 i el 1000 aC, s'hi produeixen noves carnisseries. Després

de la conquesta de Jericó, els vencedors "tot allò que tenia vida fou consagrat a l'extermini: homes i dones, joves i vells, vaques, ovelles i ases", llegim a la Bíblia.

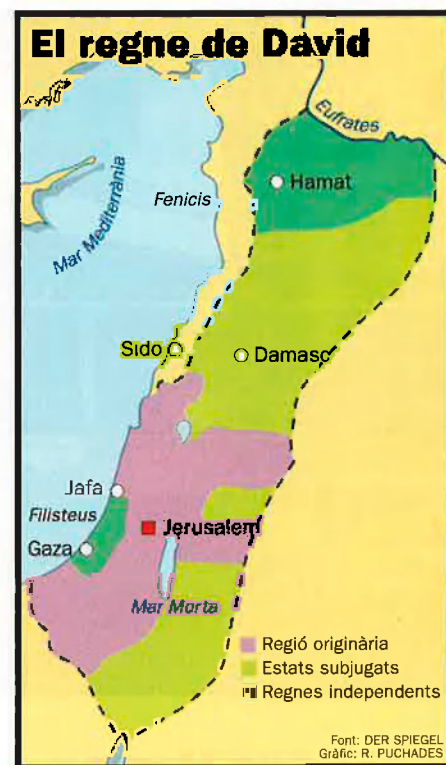
El Llibre dels Judges descriu l'hostilitat de totes les tribus hebrees contra els cananeus i traça un quadre relativament realista de la colonització de la Terra Promesa. Tot seguit, per contra, els llargs i penosos combats amb els veïns no-hebreus són objecte d'un procés mitificador que els reinterpreta com un etern pla de Déu: "Aquests són els pobles que el Senyor ha deixat perquè Ell poguera provar Israel [...] i ensenyar l'art de la guerra als llinatges d'Israel."

David, al començament un senyor de la guerra que llogava les seues tropes, fou el primer a unificar les tribus del seu poble; es va fer proclamar rei de la doble monarquia de Judea i Israel, i va ser capaç d'aprofitar els punts febles dels grans imperis d'Egipte i d'Assíria per eixamplar les fronteres del seu país fins més enllà de Damasc, al nord, i fins a la Mar Roja al sud.

La seua feta més important va ser la conquesta de l'antiga ciutat de Jerusalem, una muntanyosa plaça forta situada estratègicament en què el nou rei s'instal·là ben aviat. D'ara endavant la "fortalesa de Sió" serà el centre espiritual de totes les tribus hebrees i, més tard, dels jueus arreu del món.

En la tradició dels seus hereus, David pren un caire messiànic, en part per les seues heroïcitats en el llarg combat contra els filisteus, que aleshores habitaven l'actual franja de Gaza i d'on deriva el nom de Palestina. La llegenda de la seua victòria sobre Goliat el fa un salvador del poble. El Nou Testament dels cristians fins i tot legitima Jesús fent-lo descendent de David. El rei dels israelites continuarà sent un gran guerrer pels segles dels segles: el seu precursor Saül, diuen amb joia els autors del Llibre de Samuel, "n'ha matat mil, David, però, deu mil".

Ja sota el seu nét Roboam, que pujà al tron el 928 aC, la doble monarquia es desintegrà de nou en el regne del sud i el regne del nord. Els dos regnes passaren les dècades següents dessagnant-se en guerres fratricides.



**Ni el primer ministre Sharon, ni el líder palestí, l'àsser Arafat, són considerats gaire religiosos entre els seus**

El Déu de la vella aliança exigia absoluta lleialtat. Els vessaments de sang que provocaven els adeptes cada vegada que els seus germans de tribu mostraven, als seus ulls, cap indicatiu que apuntava a l'adopció de trets culturals o religiosos provinents dels veïns, donen una idea de quines dimensions pot atènyer el fanatisme religiós.

Així doncs, la davallada d'Israel significa també la venjança de Jahvè per la manca de lleialtat del seu poble: Samaria, la capital del regne del nord, caigué l'any 722 aC davant la violència de l'assalt de les tropes assíries. Una gran part de la població abandonà la seua terra



**Dalt, un grup de dones musulmanes a Jerusalem. A la dreta, David amb el cap tallat de Goliat: David va unificar les tribus del seu poble, es va fer proclamar rei de la doble monarquia de Judea i Israel, a més d'expandir les fronteres del seu país en aprofitar els punts febles dels grans imperis d'Egipte i Assíria.**



víctima de la deportació. La desfeta es convertí en un trauma nacional, que encara avui marca el món referencial jueu amb les "deu tribus perdudes" del regne del nord.

La lleialtat al Déu vertader, però, no sempre va obtenir recompensa. Passats vint anys, els assiris es plantaren a les portes de Jerusalem i assetjaren la ciutat. Només podien aconseguir salvar la ciutat si pagaven el preu de la submissió. Judea serà, d'ara endavant, un estat vassall d'Assíria i els seus déus també s'hi establiren. Als assiris van seguir els babilonis, que, amb el seu rei Nabucodonosor II, assaltaren l'any 587 aC la

capital de Judea. "Calà foc a la casa del senyor i a la casa del rei i a totes les cases de Jerusalem", descriu el Llibre II dels Reis. Molts habitants van ser deportats a Babilònia.

Sota el domini dels perses, successors dels babilonis, Jerusalem es transformà en centre espiritual d'un poble escampat arreu del món. Els jueus continuaven vivint a les riberes dels rius de Babilònia i treballant en la diàspora egípcia. Jerusalem era tan sols la capital de la província persa de Jehud; això fins que Alexandre el Gran vencé el 333 aC els -fins llavors- amos del món. Un any després, el sobirà hel·lè hi envià el seu lloctinent

Parmeni perquè conquerira Síria i Palestina, empresa que va concloure amb èxit.

Gairebé durant els dos segles següents, la zona d'assentament dels jueus a Palestina va ser arrasada una i altra vegada arran de les lluites per l'herència d'Alexandre. Tot i que alguns rebels jueus, com ara els prínceps macabeus, van aconseguir de tornar a aixecar Judea durant algun temps, generalment, però, el sobirà de torn hi posà algun príncep compatriota seu com a rei vassall. Aquest període s'estén fins que el general romà Pompeu sotmet l'antic imperi alexandrí, incloent-hi, l'any 63, Palestina.

Durant quasi 600 anys, fins l'arribada dels àrabs, la Terra Promesa continuava essent primer una província romana, bizantina després. Els jueus unes vegades gaudien de bastant autonomia, com ara sota Herodes el Gran, que va fer eixamplar el temple de Jerusalem amb més luxe que mai. En altres èpoques, però, la província era administrada directament des de Roma.

Una vegada mort Herodes, a qui el Nou Testament imputa l'assassinat dels xiquets de Betlem, el país no tornarà mai més a la calma; i és que uns quants grups jueus iniciaren la lluita per assolir reformes de caire religiós i polític. La casta dels sacerdots dels saduceus, per exemple, volia promulgar la seua interpretació dels cinc llibres de Moisès com a llei fonamental del poble de Déu. També alguns rabins -Jesús de Natzaret, per exemple- maldaren per imposar una reforma del judaisme. El fundador de la fe cristiana va ser executat pel governador romà Ponç Pilat.

Els zelotes, ardorosos revolucionaris, lligaren, una vegada més, el fanatisme religiós amb el polític. Volien erigir el regne de Déu a la terra i el 66 dC van iniciar una rebel·lió contra els ocupadors romans que va representar el darrer gran gest d'autoafirmació de l'antic Israel.

A la primavera del 70, les tropes romanes assetjaren Jerusalem; tot seguit, a l'agost, van destruir el temple. Els romans, tot sorpresos per l'esperit de sacrifici d'uns defensors que preferien el suïcidi a lliurar-se, hagueren de reconquerir la ciutat carrer per carrer.

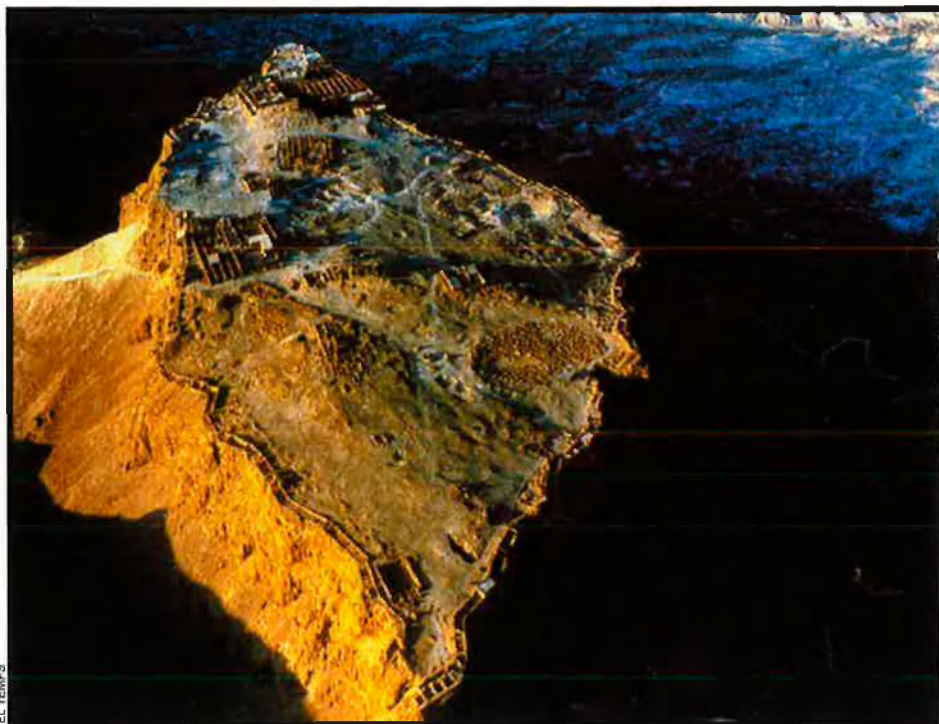
El cronista grec Cassi Dió ens transmet un comentari sobre això que en certa manera continua essent actual avui. Semblava que per als jueus la mort no significava "l'ocàs, sinó el triomf, la salvació i la benaurança", escriu Dió.

El mateix esperit de sacrifici suïcida encoratjà també els combatents que defensaren Massada, la fortalesa d'Herodes que servia de darrer refugi als zelotes en la retirada. Quan, tres anys després de la destrucció del temple, la seua situació es va fer del tot desesperada, els combatents que encara hi romanien preferiren matar-se ells mateixos a caure a les mans dels romans.

D'aquesta manera transformaven, ara com abans, la feblesa en fortalesa moral, embrutaven els atacants amb la taca de la injustícia i dels suïcides, es feien herois i màrtirs. Sí; és un càlcul que, passats 2.000 anys, continuen fent servir els adversaris. Ara com ara els palestins són els qui sacrifiquen la sang dels seus fills a l'esperit de Massada per tal que puguin anar al paradís com a terroristes suïcides.

La conquesta de la terra d'acollida dels jueus pels àrabs va transcórrer, per contra, sense gaire vessament de sang. L'any 637 el califa Umar I, segon successor de Mahoma, es presentà a les portes de Jerusalem, que llavors ocupaven els cristians, decidit a matar de fam la ciutat.

Els voltants de Jerusalem ja estaven en mans dels musulmans, les ciutats síries i palestines havien anat lliurant-se de mica en mica als conqueridors àrabs, i l'únic exèrcit cristià que podia anar a ajudar-los era massa lluny, a Egipte. Al febrer del 638, el patriarca cristià Sofroni ha de dirigir-se al seu darrer acte oficial; no li queda més eixida que la capitulació. Però encara tindrà ocasió de sentir-se corprès per la generositat del conqueridor: el nou senyor de Jerusalem vol que el patriarca vençut li ensenye els llocs sagrats cristians. A la fi, Sofroni mena el califa fins a l'església del sant Sepulcre. Umar hi pregunta a l'enemic vençut on podria estendre la catifa per fer la seua oració. Sofroni, tot humil, li ofereix pregar allí mateix. El vencedor Umar, però, desenrotlla la seua catifa al pòrtic, i d'aquesta manera cedeix als



EL TEMPS

cristians l'església del sant Sepulcre. A més, ordena una cosa que mai abans no havia ordenat cap conquistador a Jerusalem, això és, que les seues tropes no cometen cap acte de venjança i que respecten els habitants.

Allò que de bell principi semblava ser un gest de magnanimitat es manifestà com un programa sovint oblidat en el decurs dels segles subsegüents: aquests nous sobirans van predicar la tolerància religiosa envers "els posseïdors de la Sagrada Escripura" (els jueus i els cristians). Els vençuts podien mantenir la seua creença i els temples. L'única limitació era que ni jueus ni cristians podien dur armes ni anar a cavall, i que havien de satisfer un impost de capitació.

Però ben aviat, en ascendir els seljúcides turcs, aquest període de pau religiosa i tolerància entre l'est i l'oest, l'islam i el cristianisme, va de sobte a pic. El geògraf àrab Mukaddasi descriu Jerusalem com un "aiguamans d'or ple d'escorpins".

Més tard, el papa romà Urbà II aprofita el concili de Clermont per fer un anunci important. El 27 de novembre del 1095, el pontífex dibuixa en mots punyents la situació dels cristians a l'est de l'imperi i subratlla el caràcter sagrat de Jerusalem per a tota la cristiandat. Quan,

a la fi, el papa crida a la "guerra legítima", retruny, al seu encontre, la cridòria de la multitud encisada que diu: "Déu ho ha volgut!" Urbà promet als futurs combatents de Déu el perdó dels seus pecats. A canvi de la conquesta de la Jerusalem terrenal, el papa, a més, els assegura un lloc segur a la Jerusalem celestial.

Així, sota el comandament de Godofrè de Bouillon, es forma un potent exèrcit de vora 80.000 homes que, amb els estendards croats onejant, fa cap a Jerusalem. Els lluitadors hi arriben, força delmats pels molts combats, el 7 de juny del 1099. Però el governador musulmà Ifthar al-Daula ordena emmetzinar totes les fonts dels voltants, i els croats s'adonen ben aviat que no podran mantenir gaire temps el setge de la ciutat.

A la nit del 13 al 14 de juliol es llancen a l'assalt de la Ciutat Santa. La lluita dura tota la nit i tot el dia. A canvi d'un preu de rescat, a Ifthar al-Daula i la seua guàrdia se'ls procura un salconduit per eixir de Jerusalem.

Foren els únics musulmans que sobrevisqueren a la victòria dels cristians. El que hi segueix és una orgia de sang que la memòria col·lectiva del món musulmà no oblidarà mai: els cavallers croats, a qui els pecats ja havien estat perdonats per endavant, assassinen tot

**“Conrear  
i posseir terres  
—explica el primer  
ministre Sharon  
als seus visitants,  
tot orgullós  
en el seu paper  
de llaurador—,  
això és el  
sionisme.”  
Si més no, n’és  
una cara**

nombra d’una província oblidada durant els segles següents va donar al país el període de pau més llarg que ha conegut.

Això, però, s’estroneja a les acaballes del segle XIX, quan onades de jueus, primer provinents de l’Europa oriental i més tard de l’occidental, migraren a Palestina i començà a prendre força el somni sionista d’una terra per a tota la comunitat jueva dispersa arreu del món.

A Theodor Herzl li hauria fet joia de conèixer l’emprenedor Ariel Sharon. I és que el primer ministre d’Israel sembla haver seguit a ulls clucs aquest romàntic utopista que a principis del segle XX escampà la idea de la colonització jueva de Palestina, i així ha creat un paradís privat a la vora del desert de Nègueb.

Heus ací la seua paradisiàca consecució: en una superfície de 1.500 hectàrees a la punta del nucli territorial d’Israel, floreixen tot d’esplendorosos tarongers i llimoners, pasturen en pau ramats d’ovelles i bous, i tot gràcies a Sharon. “Conrear i posseir terres —explica Sharon als seus visitants, tot orgullós en el seu paper de llaurador—, això és el sionisme.” Si més no, n’és una cara.

Sharon, però, també representa millor que cap altre representant de l’estat jueu el revés de la moneda d’un llaurador diligent que transforma la sorra estèril en terra fèrtil. El nom de Sharon ha esdevingut, i no solament als ulls dels àrabs, sinònim d’ocupació brutal de terres, de guerres i deportacions. De fet, ara, el sionista torna a lluir la seua fama d’implacable enemic dels palestins.

Val a dir que el fundador del sionisme polític ni tan sols considerà la possibilitat de crear un estat jueu com el que ara és comandat per un premier que, segons el publicista israelià Uri Avnery, “ha mamat l’odi als àrabs amb la llet materna”. De fet Herzl, si més no al principi, ni tan sols tenia interès en Palestina. Algunes converses amb jueus britànics l’incitaren a concentrar el seu projecte al Pròxim Orient. Arran de la frustració que li provocà no poder convèncer per a la seua causa el baró parisenc Rothschild, Herzl publicà un discurs manuscrit elaborat per a la seua cita amb el banquer: *L’Estat Jueu. Assaig d’una so-*

embriagats de mort, fora de si. Calen foc a cases i mesquites; passen a espasa tots els homes, les dones i els xiquets. Qui havia fugit a la mesquita d’Al-Aqsa és mort tant com qui havia cercat refugi a la sinagoga principal: totes dues són consumides per les flames dels croats.

Del trauma que provocà aquesta orgia de violència del fonamentalisme religiós, la Terra Santa no se n’hauria de recuperar ja mai. La *jihad* o guerra santa dels musulmans troba encara avui legitimitat en aquesta carnisseria en nom de la creu. Així, no és gaire difícil d’entendre si n’és, de maldestre, cridar ara a la “croada contra el terrorisme”; de fet, la planxa retòrica que el president nord-americà George W. Bush perpetrà quan va definir la lluita contra el terrorisme com “una croada”, ha tornat a obrir la secular ferida i a alimentar una vegada més el fanatisme islàmic.

La tolerància del califa Umar no tornaria més a posar els peus a la Jerusalem del domini cristià: els jueus i els musulmans foren bandejats de la Ciutat Santa, la mesquita d’Al-Aqsa la van fer servir de cavallerissa.

La ira del món àrab es revifà, però encara haurien de passar 88 anys perquè un nou capitost musulmà poguera reparar el trauma de la matança dels cava-

llers croats. L’aparició a Jerusalem del kurd Salah al-Din Yussuf ibn Ayyub, més conegut com a Saladí, significa l’entrada en escena d’una figura brillant per al món islàmic que es farà càrrec de l’herència del califa Umar. En uns quants mesos conquesta totes les fortaleses i les ciutats del regne cristià de Jerusalem, i el 2 d’octubre de 1187 pren Sió.

Quan Saladí mor l’any 1193, Jerusalem continua a les mans dels musulmans. Amb la seua mort, però, el món àrab torna a caure en la mateixa feblesa de sempre: la malfiança mútua i les lluites seran ara els trets cabdals del domini dels mamelucs. El conflicte va persistir fins que a la primeria del segle XVI l’imperi otomà de Selim I es consolida com a potència mundial. Els jueus de Palestina, que parlaven àrab, donaren la benvinguda al domini alliberador dels otomans; els seus germans de fe a la diàspora europea, que havien estat foragitats de la península Ibèrica i que, també en d’altres indrets d’Europa occidental patien persecucions, van acudir en desenes de milers a l’imperi otomà.

Llavors, en temps de Selim, vivien més jueus dins aquest estat musulmà que enlloc del món. Per a ells començà una època de floriment econòmic. El fet que, a més, Palestina visquera en la pe-



A l’esquerra, les ruïnes de la fortalesa jueva de Massada: avui els palestins sacrifiquen la sang dels seus fills a l’esperit de Massada per tal que puguin anar al paradís com a terroristes suicides. Dalt, croats a les portes de Jerusalem: amb l’espasa per Sió.

lució moderna de la qüestió jueva, es titulava. El llibret hauria de convertir-se en el manifest d'un moviment nacional que capgiraria com potser cap altra ideologia el rumb d'un poble.

A dir veritat, Herzl, l'home que s'imaginava Palestina com "una terra per a un poble sense terra", hauria pogut imaginar perfectament el potencial conflictiu que comportaria la fundació d'un estat al Pròxim Orient. Ja abans del I Congrés Mundial Sionista hi havia a Palestina 19 enclavaments jueus, i, paral·lelament, protestes multitudinàries dels àrabs. "Abans de l'efecte Herzl ja es produïren xocs importants entre els immigrants i la població autòctona", comenta l'historiador muniquès Michael Brenner.

El conflicte no és gens nou. En una carta adreçada al soldà d'Istanbul, uns quants comerciants musulmans de Jerusalem es queixaven l'any 1891 del creixent nombre d'adquisicions de terra per immigrants jueus. Els jueus, ja abans de la gran onada migratòria, la primera alià, hi eren majoria amb 17.000 habitants.

Va ser la "santa ximpleta" de Herzl, diu la historiadora israeliana Anita Shapiro, la que fins i tot després del I Congrés Sionista, el 1897, el va impedir de parar esment en "la impossibilitat de la seua missió". Herzl va morir l'any 1904 i no visqué la transformació del sionisme, enfortit pels pogroms contra els jueus a Europa, en un moviment colonial. La premsa àrab, que, per la seua banda, va ressorgir el 1908 amb la rebel·lió dels "joves turcs", va fer del sionisme un dels seus adversaris principals en la lluita per la pròpia independència.

Ja aleshores, la malfiança a banda i banda del camp de batalla es fa palesa en la lluita pel reconeixement de les reivindicacions de tots dos bàndols sobre Palestina. El 1919, el líder sionista Hayyim Weizmann arranca del fill del xerif de la Meca, Faysal ibn Husayn, la promesa de "promoure a gran escala la immigració dels jueus".

Els sionistes, a canvi, li asseguren que "tot i aquestes mesures, hom hi salvarà els drets dels pagesos àrabs". Ibn Husayn, com a contrapartida, mirava de veure realitzat el seu ideal d'independència àrab. Però les potències colo-

nials, i primer de tots els britànics, no hi tenien gens d'interès.

Però Weizmann pogué fer cara als revessos. Poc abans, el 2 de novembre del 1917, havia arrencat dels britànics, que des de l'ensorrament de l'imperi otomà eren amos de bona part de Palestina, una mena d'acta fundacional de l'estat israelià. Era la declaració dita de Balfour, en què el ministre d'Afers Estrangers britànic, Lord Balfour, en to eixut, es compromet en nom de sa majestat a considerar favorablement i promoure l'establiment d'una llar nacional per al poble jueu a Palestina.

En signar la declaració, el Govern va ignorar les advertències dels comandants britànics destacats a Palestina. L'imperi britànic quasi no tenia cap possibilitat d'eixir sa i estalvi de la contesa entre jueus i àrabs, deien. El temps els ha donat la raó.

Una pilota de futbol que un jove jueu clavà d'una puntada de peu en el jardí d'entrada d'un àrab provocà ja al febrer del 1929 un pogrom en què van morir almenys un centenar de jueus. "Assentament, treball, guarda", així va resumir Martin Buber, el sionista alemany més conegut, la vida quotidiana a Palestina.

Però ni de bon tros havia acabat ja el sofriment de tots dos bàndols: la persecució dels jueus per l'antisemita Adolf Hitler a Alemanya costà la vida a sis milions de persones. En la fugida de l'holocaust centenars de milers d'immigrants desembarcaren a la costa oriental del Mediterrani. El territori en mans dels jueus creixia ràpidament. Molts acaparadors adquiriren, entre el 1940 i el 1947, si fa no fa 33.000 hectàrees de



Aldarulls pels xocs entre jueus i àrabs a Jerusalem l'any 1937.

terreny, la major part fora de la zona que Londres havia assignat als jueus.

Alguns comandos terroristes jueus començaren a esclafar els àrabs i els britànics que els feien la guitza. Molts líders sionistes, com ara Wladimir Jabotinsky, de la Lliga Jueva, no dissimulaven gens el seu odi envers els musulmans; per a ell, no eren més que "pederastes i bastards". Un dels seus seguidors més fervents n'era Menahem Begin, el futur primer ministre d'Israel.

El grup subversiu de Begin, Irgun, va ser el que etzibà als britànics el colp més dur. Al juliol del 1946 un atemptat amb bombes contra l'Hotel King David de Jerusalem, en què tenia la seu l'administració del mandat, matà 90 persones, i a més, segurament, l'esperança de Londres de posar fi al sagnant conflicte.

Les temptatives britàniques de refrenar la judaïtzació de Palestina amb bloqueigs marítims i deportacions massives



## La negativa àrab a reconèixer l'estat d'Israel sembla legitimar l'ocupació

no serviren de res. L'odissea del llegendari vaixell de refugiats Exodus a l'estiu del 1947, els passatgers del qual, tot escanyolits, foren forçats a tornar precisament a Alemanya, posà l'opinió pública mundial decisivament al costat del moviment sionista. Poc després, l'ONU resolgué partir el territori palestí en un estat jueu i un altre d'àrab.

L'hora del gran triomf sionista, però, també va obrir una de les fases més sagnants de la història de la Terra Santa. A la proclamació de l'estat d'Israel per qui després en seria el primer cap de Govern, David Ben-Gurion, el 14 de maig del 1948, contestaren els països àrabs amb la declaració de guerra contra "el monstruós producte del sionisme". No podien sospitar que així estimbaven els seus germans palestins a les misèries dels camps de refugiats, com encara avui en donen testimoniats els campanyes del Líban, de Síria i Jordània.

La festa que un poble celebra des d'aquell moment com a dia de la independència, la plora l'altre com a data de la catàstrofe nacional. D'ençà d'aquella guerra, comenta l'expert en sionisme Brenner, "la contesa entre palestins i jueus pel reconeixement polític comporta la lluita pel sofriment del passat". I és que, de fet, si atemem la veu de palestins més o menys moderats, com ara la de l'escriptor resident a Nova York Edward Said, no pot haver-hi pau entre els pobles "mentre no s'admeta la culpa de la política israeliana: l'expropiació, l'opressió i la rapinya a què han sotmès el poble palestí".

Però les matadisses en pobles palestins com ara Deir Jassin o Lydia han estat foragitades de la memòria col·lectiva dels israelians. A més, la censura israeliana ha suprimit de la biografia del primer ministre Ben-Gurion el fet que va ser ell qui ordenà expulsar els àrabs. Ha calgut esperar fins a l'eufòria davant la perspectiva de pau de mitjan dècada dels noranta perquè alguns historiadors crítics (com ara Tom Segev i Benny Morris) gosen a atacar els vells herois del sionisme.

Els joves generals, empentats per la por primitiva a l'extermini i embriagats alhora pels èxits militars, caigueren, tot cercant a les palpentes una "guerra d'a-

lliberament", en el temptador parany de la expansió. Alguns sionistes de soca-rel, com l'actual primer ministre Sharon, s'atreverien a engegar una i altra vegada accions militars contra els veïns àrabs; el 1956 guanyaren la guerra contra Egipte pel control del Canal de Suez. L'ofensiva, però, no els va proporcionar cap guany territorial; Israel es va haver de replegar per les pressions dels EUA i l'URSS.

A la fi, Israel pogué eixamplar el seu territori per primera vegada el 1967, gràcies a la guerra dels Sis Dies, que començà arran d'alguns incidents a la zona fronterera amb Síria i de les amenaces egípcies. Així, però, 70 anys després del Congrés Sionista a Basilea, en què s'aplegaren les víctimes de la dictadura i l'opressió per proclamar el camí vers un món millor, el jove estat d'Israel va esdevenir, ell mateix, un opressor.

Per la seua banda, entre els palestins el fonamentalisme islàmic era, al principi, un moviment sense rellevància. De fet la secular i, més aviat, ultraesquerrana Organització per l'Alliberament de Palestina (OAP) d'Arafat era l'única organització que cridava a les consciències de l'opinió pública mundial l'ofensa de l'ocupació —i això d'una manera força cruel, amb segrests d'avions i atemptats terroristes—. I mentrestant el món del judaisme ultraortodox ja rebia una gran i viva influència de pietosos militants.

Les victòries van convèncer molts israelians que el pacte de Déu amb els elegits s'havia revelat de bell nou. Alguns experts com Barbara Schafer, de l'Institut de Judaisme de la Universitat Lliure de Berlín, veuen en l'ultraortodòxia religiosa una "deformació del sionisme".

En comptes de bescanviar els territoris ocupats de Cisjordània per la pau en negociacions amb els palestins, l'estat israelià ha colonitzat les noves regions. La negativa àrab a reconèixer l'estat israelià, d'altra banda, sembla legitimar-ne l'ocupació. Fins i tot un polític tan serè com l'antic ministre d'Afers Estrangers d'Israel Abba Eban s'entusiasma davant la idea de reunificar Jerusalem, tot dient que "seria el retorn d'un poble al bressol de la seua naixença".

Només uns quants jueus, doncs, han reconegut les assoladores conseqüèn-



El conflicte israelià amb els veïns àrabs des de la fundació de l'estat: "Vam perdre la guerra dels Sis Dies al dia setè", opina Leibowitz.

## La campanya de Sharon amenaça de malmetre els inicis del que semblava la integració d'Israel en la regió

cies militars i morals que comporta aquesta actitud tan desafiant; entre aquests es troba Yeshayahu Leibowitz, filòsof i jueu ortodox: "Vam perdre la guerra dels Sis Dies al dia setè", recorda, "quan vam decidir no tornar els territoris ocupats." L'intent de mantenir a ratlla vora 700.000 palestins a Cisjordània i a la franja de Gaza, en aquell temps, va marcar el principi de la fi –provisòria– de la història de l'èxit més esbalaïdor dels darrers segles. D'antuvi, la fi d'un mite: en la guerra d'octubre

del 1973, Israel va abandonar el mite del seu caràcter invicte arran de l'atac per sorpresa d'Egipte i Síria. L'exèrcit israelià, armat fins a les dents, no pogué fer res contra la primera intifada que esclatà el 1987, aleshores encara una rebel·lió de xiquets palestins que llancaven pedres. David es va tornar a afirmar contra Goliat, una vegada més. I ara, després dels sangonosos dies de Setmana Santa, l'aferissada campanya militar de Sharon contra un terrorisme palestí que no cessa amenaça de malmetre els inicis

d'allò que semblava la integració d'Israel en la regió: els tractats de pau amb els estats àrabs veïns, Jordània i Egipte, després que el premier Begin havia retornat el Sinaí l'any 1979.

Tot això, però, sembla no interessar gens ni mica a l'esquerp i resolt primer ministre. Com els hauria agradat a sionistes com Jabotinsky de sentir-lo a dir, al Knesset, el Parlament israelià, "d'ara endavant només ens fiarem de nosaltres mateixos!" Ara, que l'estat jueu es pot quedar ben aviat tot sol. Theodor Herzl, de segur, no se n'alegraria.

*Dieter Bednarz  
Carolín Emcke  
Hans Hoyng*

© *Der Spiegel-El Temps*  
Traducció: Joan Martínez Terrones